

Олександр ШАПОВАЛОВ

незалежний дослідник (м. Київ, Україна)

Владислав ЯВОРСЬКИЙ

*здобувач ступеня доктора філософії (PhD)
Західноукраїнський національний університет
(м. Тернопіль, Україна)*

ЕВОЛЮЦІЙНІ ТРАЄКТОРІЇ ВІДНОВЛЕННЯ УКРАЇНСЬКОГО АГРОМАШИНОБУДУВАННЯ В ПОСТВОЄННИЙ ПЕРІОД: ВІД КРИТИЧНИХ ВТРАТ ДО БІООРІЄНТОВАНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ

Ключові слова: агромашинобудування, імпортозалежність, біоекономіка, цифровізація, перепідготовка кадрів, Європейський зелений курс.

Сільськогосподарське машинобудування України переживає безпрецедентну кризу, спричинену повномасштабною війною та тривалою імпортозалежністю галузі. За оцінками KSE Institute, на кінець 2024 р. аграрний сектор утратив понад 10 млрд доларів, причому більш ніж половина цієї суми припадає саме на знищену техніку [1]. Руйнування або окупація заводів у Харкові, Бердянську та інших промислових центрах разом із логістичними бар'єрами призвели до різкого скорочення випуску тракторів і збиральної техніки. Імпорт, що традиційно покривав до 98 % потреб у тракторах, упав на 21 %, а внутрішній попит перемістився у сегмент вживаної техніки та ремонту наявних машин [2].

Попри масштабні втрати, у 2023–2024 рр. почали проявлятися ознаки біоекономічного розвитку [4]. Підприємства, орієнтовані на іригаційні системи й елеваторне обладнання, використали кліматичний фактор та дефіцит логістичних потужностей, щоб наростити випуск енергоощадної техніки. Компанія «Фрегат»

продемонструвала сталий приріст виробництва систем зрошення навіть у найскладніший 2022 рік, а «Завод Кобзаренка» переорієнтувався з універсальної техніки на бункери-перевантажувачі та мобільні зерносховища [1], задовольняючи запит фермерів на гнучкі логістичні рішення.

Структурну слабкість галузі підсилює надмірна фрагментація: понад дві третини суб'єктів КВЕД 28.3 — це мікро- й малі підприємства з персоналом до дев'яти осіб. Їм бракує фінансових та кадрових ресурсів для освоєння цифрових технологій — від роботизованого зварювання до адитивного виробництва деталей. Низький рівень інвестицій у R&D (<0,3 % від обороту) та повільна гармонізація стандартів із директивами ЄС гальмують вихід українських машин на європейські ринки, водночас залишаючи аграріїв заручниками дорожчого імпорту.

Імпортозалежність особливо критична для тракторів та збиральної техніки. Якщо у 2021 р. тракторами до 100 к. с. і більш потужними моделями попит був збалансований, то у 2023 р. кількість ввезених середніх тракторів скоротилася на 22 %, а малопотужних — у 2,7 рази [5]. Через дефіцит нових машин фермери дедалі частіше звертаються до вторинного ринку та сервісних компаній, що спеціалізуються на реставрації вузлів. Паралельно зростає попит на запасні частини вітчизняного виробництва: черкаська «Бас-Агро Груп» уже виготовляє комплектуючі до систем точного землеробства, тоді як іноземні постачальники фокусуються переважно на дорогих цифрових модулях.

Поступальний перехід до циркулярної та біоорієнтованої моделі стає відчутним і в законодавчій площині. Актуалізовані у 2022 р. норми технічного регулювання спрямовано на гармонізацію з європейськими стандартами та запровадження LCA-сертифікації. Законодавчі ініціативи щодо локалізації 5 % і 10 % у закупівлях державними компаніями стимулюють як мінімум часткове виробництво складових усередині країни. Проте ці кроки залишаються декларативними без паралельної модернізації виробничих ліній і без системної політики пільгового кредитування.

Водночас попит на «зелену» техніку може стати каталізатором рестарту галузі. Європейський зелений курс вимагає від аграріїв

зниження вуглецевого сліду [3], а це означає, що попит на техніку для no-till, strip-till та органічного землеробства зростатиме. Українські виробники, маючи досвід адаптації машин до ґрунтово-кліматичних умов степу і лісостепу, здатні сформувати конкурентну перевагу за рахунок локальної інженерії та нижчої собівартості. Ключем стає створення R&D-кластерів на базі університетів та ІТ-компаній, де дослідження ґрунтових датчиків, автономних приводів і легких бурякових комбайнів поєднуюватимуть з українськими реаліями відновлюваної енергетики.

На горизонті 2025–2030 рр. вирішальною буде кадрова готовність. Від асемблера роботизованої фарбувальної лінії до розробника алгоритмів штучного інтелекту — у машинобудуванні з’являються зовсім нові професійні ніші. Двоступенева інженерна освіта з дуальними програмами дасть змогу в короткі строки перепідготувати наявних працівників та залучити молодь у перспективну галузь. Без цього людського компонента навіть найпрогресивніша фінансова підтримка ризикує перетворитись на приклад «коротких грошей» без довготривалого ефекту.

Отже, криза в агромашинобудуванні парадоксальним чином створила можливість для глибокого оновлення. Якщо держава забезпечить стабільні правила гри, а бізнес інвестує в інноваційні рішення та партнерства, п’ятирічний цикл модернізації може вивести галузь із периферії світового ринку в сегмент технологічних ніш, де рентабельними стануть не обсяги, а компетенції. Україна вже має локальні успіхи — від модернізованих систем зрошення до мобільних зерносховищ; тепер потрібно масштабувати ці рішення, інтегрувати їх у глобальні ланцюги та розвивати експортну спроможність. Стійкість, біоорієнтованість і цифровізація – це три підпори, на яких може триматися майбутнє вітчизняного агромашинобудування.

Список використаних джерел

1. Аналіз ринку сільськогосподарської техніки в умовах повномасштабної війни / Компанія «Про-Консалтинг». 2023. URL: https://drive.google.com/file/d/12QtPO7U_A_Wg3BfoF6dNuAbQs3gcCIDg/view?pli=1 (дата звернення: 22.04.2025).
2. Державна служба статистики України : офіційний сайт. Статистичні дані. URL: <https://www.ukrstat.gov.ua/> (дата звернення: 22.04.2025).
3. Петруха Н. Інституційні умови забезпечення зеленої трансформації сільськогосподарських підприємств у контексті переходу до біоекономіки. *Економічний аналіз*. 2024. Т. 34, № 3. С. 174–189. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2024.03.174>.
4. Петруха Н. Повоєнне відновлення аграрного сектору економіки на засадах біоекономіки. *Економічний аналіз*. 2023. Т. 33, № 4. С. 49–58. DOI: <https://doi.org/10.35774/econa2023.04.049>.
5. SuperAgronom.com. Імпорт сільгосптехніки у 2024 році буде скорочуватись, зростатиме попит на вживану техніку / Олена Басанець. *SuperAgronom.com*. 28.03.2024. URL: <https://superagronom.com/news/18703-import-silgosp tehniki-u-2024-rotsi-bude-skorochuvatis-zrostatime-popit-na-vjivanu-tehniku> (дата звернення: 22.04.2025).